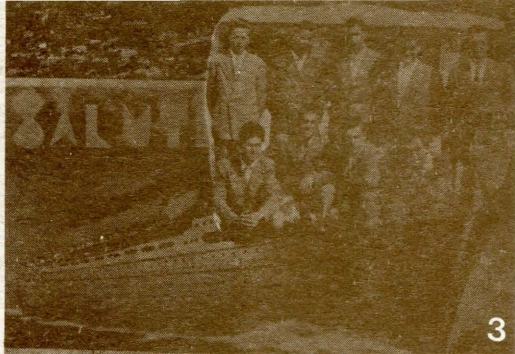

3

LJUDJE Z DVEMA DOMOVINAMA

LJUDJE Z DVEMA DOMOVINAMA

7

6

9

2

Za sodelovanje na razstavi se zahvaljujemo tudi Slovenski izseljenski matici in Televiziji Ljubljana.

Razstavo in izdajo kataloga sta omogočili tudi Kulturna skupnost Slovenije in Ljubljanska kulturna skupnost.

Vodnik po razstavi

Razstavo je pripravila *Breda Čebulj–Sajko*

Oprema kataloga in postavitev razstave *Marjan Loboda*

Založil Slovenski etnografski muzej

Za založbo *Boris Kuhar*

Tiskarna: *Iskra Invest servis, Trg revolucije 3*

LJUDJE Z DVEMA DOMOVINAMA

(katalog razstave)

Ljubljana, 1985

Sq. K E.01 A.11.02
SEM

inv. št. 020010095

*Ob tej priložnosti se želim
najlepše zahvaliti za pomoč
in sodelovanje pri nastajanju raziskave
in razstave Slovincem v Sydneyu,
Melbournu, Canberri in Wollongongu,
zakoncema Košorok, mag.Mojci Ravnik,
Slovensku etnografskemu muzeju,
dipl.etnol. Jovanki Sečanski,
svojim staršem in svojemu možu.Breda
Čebulj-Sajko*

Razstava v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani želi predstaviti način življenja prve povojne generacije slovenskih izseljencev, ki danes živijo v avstralskih mestih Sydneyu, Wollongongu, Melbourneu in Canaberrri.

Razstavljeno gradivo in vsebina kataloga razvojno sledita življenjski usodi Slovencev od takrat, ko se je odločil zapustiti svojo izvirno družbo do prihoda na avstralsko celino in nadaljnemu razvoju njegovega načina življenja do danes. V ta proces se vključuje vrsta problemov, ki so na svojstven način izoblikovali današnjo materilano, socialno in duhovno kulturo avstralskih Slovencev.

Za predstavitev kulturne podobe naših izseljencev je avtorica izbrala slikovno, filmsko, zvočno in pisno gradivo ter predmete posameznih področij etnološkega proučevanja izseljenstva. Zbrano gradivo je kontinuirano zbirala v Avstraliji in med povratniki v Sloveniji med leti 1981 – 85.

S proučevanjem naših rojakov na celini pod "Južnim križem" se enologi do sedaj še niso ukvarjali. Zato je razumljiva pomanjkljivost domače literature in virov, ki bi se neposredno navezovali na obravnavano tematiko. To vrzel skušajo zapolniti podatki iz slovenske društvene in verske periodike, ki je izhajala v Avstraliji po letu 1945, iz ustrezne avstralske literature ter iz pogovorov z našimi izseljenci.

Razstava se vključuje v projekt "Etnološko preučevanje, slovenskega izseljenstva" (vodi ga Oddelek za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani) in (nenazadnje) želi spodbuditi zanimanje mladih etnologov za nadaljno raziskovalno delo na tem področju.

OD AVSTRALSKIH DOMORODCEV DO MULTIKULTURNE DRUŽBE

(o zgodovini naseljevanja avstralske celine)

V splošnem razvoju avstralskega kontinenta zasledimo več skrajnosti: Avstralijo so, kljub temu, da je ena izmed najstarejših celin na Zemlji, belci pričeli kolonizirati in raziskovati šele pred dvesto leti. Do takrat so na otoku živeli domorodci "Aborigines" (1), ki so pred približno osemintrideset tisoč leti začeli prihajati iz Azije čez Indonezijo na avstralski sever in postopoma naseljevali ostala območja celine (2).

Konec 18. stoletja, po priključitvi Avstralije k britanskemu imperiju, so bili prvi beli priseljenci Britanci, ki so tvorili etnično dokaj enotno prebivalstvo. (3)

Danes, dve stoletji kasneje, Avstralijo že lahko prištevamo med najbolj visoko urbanizirane in industrijsko razvite države v svetu. Njeni prebivalci, ki izhajajo iz več kot stodvajset različnih etničnih skupin, sestavljajo eno najbolj narodnostno raznolikih družb današnjega časa. Zato je Avstralija danes nekakšen svetovni eksperiment v kulturnem pluralizmu. (4) Paradoksalno je tudi dejstvo, da je današnje, še vedno maloštevilno avstralsko prebivalstvo (na 7 682 300 km² živi le 15.4 milijona ljudi) (5) večinoma evropskega izvora, kontinent pa leži ob prenaseljeni in nerazviti Aziji.

Kako je prišlo do nakazanih gospodarskih in populacijskih sprememb od prvega prihoda belcev na avstralska tla do osemdeset let tega stoletja, zelo na splošno prikazujejo zemljevidi. Ti so dopolnjeni s shematskim prikazom smeri postopnega naseljevanja Avstralije z različnimi etničnimi skupinami, s kratkimi pojasnili o odločilnejših zgodovinskih dogodkih in o gospodarskem razvoju Avstralije v različnih časovnih obdobjih, s poudarkom na povojnem času.

POTOVANJE BREZ POVRATKA

(zgodovinski oris priseljevanja Slovencev v Avstralijo)

Glede na številčnost in časovno kontinuiranost migracij. Lahko prištevamo Slovence med največja migracijska območja v Jugoslaviji in v Evropi. Po nekaterih ocenah živi izven matičnih meja okoli 20 % vsega slovenskega prebivalstva. (6)

Vzroke in motive za tako velik odliv slovenskega prebivalstva lahko iščemo v treh časovnih obdobjih selitev iz Slovenije v tujino:

1. Predindustrijska doba v 19. stoletju (Slovinci so iz zaostalih območij Dolenjske in Prekmurja odhajali v Ameriko in na sezonsko delo v Francijo, Nemčijo in na Kavkaz.)
2. Industrijsko obdobje v začetku 20. stoletja (Trst in Gradec — na novo nastali industrijski središči, na prelomu stoletja pritegneta slovensko obmejno prebivalstvo. Pred 1. svetovno vojno se poveča izseljevanje Dolenjcev, Primorcev in Notranjcev v Ameriko in v redkejših primerih tudi v Avstralijo. Po vojni, vse do tridesetih let tega stoletja, se naši ljudje še naprej izseljujejo v Ameriko, Argentino ter v zahodno Evropo).
3. Novejše obdobje — doba urbanizacije (ta čas lahko razdelimo na ilegalno migracijo, ki se je v prvem in delno tudi v drugem desetletju po vojni izselila zaradi političnih ali ekonomskih vzrokov in na legalno migracijo, ki se je večinoma usmerjala na začasno delo v zahodni Evropi in delno še vedno v prekomorske dežele (7).

Za izseljevanje Slovencev v Avstralijo so bile odločilne ekonomske razmere v drugem in še bolj v tretjem obdobju.

V začetku industrializacije slovenskega etničnega ozemlja (19/20. stoletje) je bil glavni vir dohodkov slovenskega prebivalstva v delu na zemlji. Agrarna posest je bila večinoma razdeljena na manjše kme-

tijske predele, kmečko prebivalstvo pa je naraščalo. Zaradi železnice, zgrajene v šestdesetih letih 19. stoletja, ki je prinesla Slovincem industrijo, je začela propadati domača obrt, furmanstvo, gostilničarstvo itd. Prišlo je do sprostitve delovne sile v kmetijstvu in uslužnih dejavnostih, v industriji in prometu pa je bilo premalo delovnih mest. Logična posledica tega je bilo izseljevanje.

Iz tega obdobja imamo zelo malo virov, ki pričajo o izseljevanju Slovencev v Avstralijo. Milan Ogrin, avtor članka Naši v Avstraliji (Slovenski izseljenski koledar. Ljubljana 1966, str. 152.) je zapisal: "Prvi Slovenci, izhajali so iz Primorske, naj bi prišli v Avstralijo okoli leta 1918. Iz tega področja se je izseljevanje povečalo od leta 1924 dalje, ko je v Italiji zavladal fašizem. Primorci so prihajali v Avstralijo z italijanskimi potnimi listi. . . . Zaposlili so se v rudnikih zlata in premoga."

Naslednja oprijemljiva informacija je opis Luke Markovića, avtorja knjige Pod avstralskim nebom (Zagreb 1973, str. 130.), ki se je okoli leta 1919 v Inisfalu (Queensland), srečal z neko Slovensko Marico iz Brežic. Marković je bil zaposlen pri njenem možu. Verjetno Srbu ali Hrvat, bogatemu lastniku prostranih polj sladkornega trsa. Marica, kot omenja pisec, je prišla v Avstralijo na prelomu 19. in 20. stoletja. V redni številki Misli, mesečnika za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji, je leta 1952 slovenski duhovnik v Sydneyu objavil vest, da je v "Captain's Flat v N.S.W. (Južni Novi Wales, op. avt.) umrl Franc Močilnik, ki je bil v Avstraliji že petintrideset let."

Skoraj prepričani smo, da je izseljevanje Slovencev v Avstralijo še starejše. Podatki o prihajanju Jugoslovanov na južno poloblo v 19. stoletju (navedli smo jih v prejšnjem poglavju), verjetno vključujejo tudi nekaj posameznikov iz Slovenije, le da ti niso posebej omenjeni glede na njihov nacionalni izvor.

Med II. svetovno vojno je prebivalstvo iz Slovenije migriralo pod prisilo. Iz tega obdobja nimamo po-

datkov o povečevanju števila Slovencev v Avstraliji. Takoj po vojni nastopi obdobje slovenske politične migracije, ki jo v manjšem obsegu zasledimo tudi v Avstraliji. Večina se je po prestopu meje pridružila ostalim evropskim beguncem, ki so v begunskih "lagerijih" čakali na nadaljnjo izselitev v prekomorske dežele.

Zaradi novih ukrepov v jugoslovanskem gospodarstvu, agrarne reforme, hitrega razvoja industrije in zaostajanja kmetijstva, se je v letih 1950-60 povečala brezposelnost. Hitra urbanizacija, pa tudi propaganda, avaturizem, višji standard Zahoda, so povzročali odhod malih kmetov iz perifernih območij Slovenije in mlade nekvificirane in kvalificirane delovne sile. Izseljevanje je bilo najbolj množično iz Prekmurja in Primorske.

Meje, ki so vse do šestdesetih let ostale zaprte, so prestopili ilegalno in se priključili ostalim beguncem v Nemčiji, Italiji in Avstriji, od koder so emigrirali v Avstralijo. Veliko pa jih je odšlo tudi na začasno delo v zahodno Evropo in kasneje v prekomorsko migracijo. V petdesetih in šestdesetih letih je tudi Avstralija potrebovala večje število novih priseljencev za izgradnjo velikih gospodarskih projektov (glej str.1). Slovenci, ki so s pomočjo begunskih organizacij (IRO — Internacional Refugee Organization) ali pa s svojim denarjem, prišli v Avstralijo, so se zaposlovali kot nekvificirani delavci. Na začetku so morali opravljati delo, ki jim je bilo dodeljeno: moški so se zaposlovali pri gradnji stanovanj, železnic, kanalizacije, v komunalnih storitvah, na plantažah sladkornega trsa, tobaka, v premogovnikih, rudnikih zlata, v železarnah, v avtomobilski industriji, ladjedelnicah, ribištvu itd. Ženske so bile gospodinske pomočnice in varuhinje v židovskih in angleških družinah, ali pa delavke v tovarnah tekstilne in prehranske industrije. Kvalifikacije, ki so si jih pridobili v domovini, jim Avstralija ni priznala, zato so svoje znanje in sposobnosti lahko uveljavili le s konkretnim delom in marljivostjo. V večini so na delovnem mestu hitro napredovali, si poiskali boljše delo v večjih mestih, kjer so materialno osamosvojili.

Naselili so se na južni obali in v notranjosti celine (Sydney, Melbourne, Wollongong, Newcastle, Brisbane, Adelaide, Perth, Kalgoorlie, Mt. Issoken Hill, Darwin, ...).

Izseljevanje Slovencev se je v manjšem številu nadaljevalo tudi v začetku sedemdesetih let. V Avstralijo so jih privabili sorodniki, prijatelji in vesti o dobrem življenjskem standardu. Še naprej so odhajali iz obmejnih območij, pa tudi iz osrednje Slovenije (Štajerske, Gorenjske, Dolenjske, Notranjske). Ta migracija ni bila več ilegalna. Med leti 1975-80 je imigracija Slovencev v Avstraliji, največ močno upadla. Danes so Slovenci raztreseni po vsej Avstraliji, največ pa jih živi v Sydneyu, Melbournu, Adelaidi, Perthu, Brisbanu, Wollongongu, Newcastlu, Mt. Isu in Darwinu, kjer se zbirajo v svojih društvih in cerkvah. Slovence v Avstraliji je težko številično opredeliti. Avstralski popisi prebivalstva ne upoštevajo nacionalne pripadnosti posameznikov, ampak le njihovo državljanstvo. Zaradi ilegalne imigracije, italijanskih in avstrijskih potnih listov, se mnogi niso hoteli ali mogli izdajati za Slovence. Iz neuradnih ocen Slovenske izseljenske matice iz leta 1972 lahko predvidevamo, da živi v Avstraliji okoli 20-22 tisoč Slovencev, kar jih uvršča na peto mesto med ostalimi jugoslovanskimi izseljenci.

MED SPOMINI IN REALNOSTJO

(prikaz načina življenja slovenskih izseljencev v povojni avstralski družbi)

I. Materialna kultura

(Obravnavali bomo naslednja področja:)

A. Prehrana

Ta je večkrat močno odvisna od vsakokratnega življenjskega stila — tako družbenega kot individualnega. V kakšni odvisnosti sta oba dejavnika in kako sta se od prihoda Slovencev v Avstralijo pa do danes spreminjala, je razvidno iz naslednjih izjav izseljencev:

"Ko sem leta 1982 prišel v Melbourne, so nas iz pristanišča peljali z vlakom v hostel (zbirni center za begunce, op. avt.). Spominjam se velike dvorane, natrpane z lesenimi klopmi in mizami. To je bila jedilnica. Hrana, ki smo jo dobivali trikrat na dan, je bila brez okusa, nezačinjena, brez masti. Čisto drugače kot doma. Vsak dan smo jedli ovčje meso pa še krompir in tisto solato brez olja in kisa. Namesto krompirja smo dobili riž ali makarone. Belega kruha je bilo pa kolikor si hotel. Popili smo veliko čaja Formoze. Sredi januarja je bila taka tropska vročina, da bi kar naprej pil. Potem so nas peljali pa v buš (bush — avstralska notranjost, goščave, gozdovi, tudi pustinja, op. avt.). Tam smo cele dneve sekali evkaliptuse, od petih zjutraj do enajstih, ko je pritisnila vročina. Med pavzo smo imeli malico — kakšna kava pa na pol pokvarjena salama in kruh. Ob treh popoldne smo šli spet sekat; dokler je bil dan, do kakšne osmih. Živelimo v lesenih barakah, kuhali smo si pa kar zunaj. In to sami moški. Jedli smo pogrete konzerve. Včasih res nisem vedel, kaj jem. Vem, da mi je bil všeč jam, veste, to je ene vrste krompir, samo da je sladek." (Upokojenec iz Sydneya).

"Zdaj sem se že navad'la. Kuham t'ko kot doma: vsak dan juho, pol pa kakšne zrezke, al' pa pohanje. Zraven pa tenstan krompirček, al' pa kaj druž'ga. Moj mož r'd je tisto omako z ananasom, pa velik' solate. Jo 'mamo k'r na vrtu. Zdej, ko grem v šoping (shopping—nakupovanje, op. avt.) vsak četrt'k zvečer, si vse napiš'm na šoping list, da vem, kaj je treba pr'nest' iz trgovine. V delikatesspujem pa našo hrano. Pr' Vulvordsu in Franklinu (Woolworth, Franklin's— imena trgovin s cenejšo hrano; op. avt.) se je še ne dobi". (Gospodinja iz Melbournea).

Prehrana avstralskih Slovencev je bila v začetku njihovega izseljenskega življenja drugačna od tiste, ki so jo poznali doma. Nove prehrabene sestavine, drugačen način pripravljanja hrane, predvsem pa celodnevna zaposlitev so spremenili njihov jedilnik in število dnevnih obrokov hrane.

Zaradi varčevanja zasluženih prihrankov in zaradi materialne odvisnosti, so se Slovenci v prvih letih življenja v Avstraliji, predvsem samski moški, prehranjevali v skupnih kuhinjah v "hostlih" ali na delovnih mestih. V družinah je bila prehrana bolj urejena. Za to so skrbele gospodinje. Zaradi celodnevne dela se je spremenil vrstni red obrokov in kalorična vrednost: za zajtrk so jedli ponavadi ocvrta jajca, na žaru popečeno meso ali slanino, kruh, pili pa so čaj ali na hitro pripravljeno kavo. Na delu so opoldne "za lunch-time", pojedli doma pripravljene sendviče. Moški so pogosto za žejo pili pivo ali vodo. Družina se je zbrala v polnem številu šele pri večerji, ki je bila hkrati tudi kosilo. "Župa" in meso (to je bilo tudi eno izmed najosnovnejših živil) sta bila sestavni del glavnega obroka. Ob verskih praznikih (posebno še za božič in veliko noč) in na društvenih prireditvah so Slovenci ohranili tradicijo peko peciva. "Že na predvečer veselice smo ženske doma spekle krofe, potice, štrudlje, piškote. Moški pa so poskrbeli za vino". (Slovenka iz Sydneya.).

Po letu 1970 se je pestrost prehrane močno povečala. V trgovinah so začeli prodajati več evropskih prehrabenih sestavin (kislo zelje, repa, testenine, klobase, jabolka...). To je Slovenkam omogočilo, da so se vrstile h kuhanju hrane, ki so jo poznale od doma. Vrstni red obrokov je zaradi nespremenjenega delovnega urnika, ostal še vedno enak. V oglasih društvenih časopisov se je povečala propaganda za nakupovanje hrane pri slovenskih mesarjih:

ROJAKI želite pristnih kranjskih, ali slovenskih planinskih klobas in domačega prekajenega mesa...

Obrite se na slovensko podjetje

JOHN HOJNIK SMALLGOODS
PTY. LTD.

209-215 st. George's Road, North Fitzroy, 3068
Tel. 48 6656 — 48 8757

Postreženi boste v domačem jeziku

(glej: Vestnik. Glasilo slovenskega društva v Avstraliji. izd. Slovene Association Melbourne. Melbourne, 1978, Leto XXIII, št. 1, str. 10.)

B. Stanovanjska kultura in notranja oprema

Skoraj sleherni Slovenec, ki je prestopil prag Avstralije, je hotel čim hitreje zaslužiti denar in se vrniti v domovino. Toda za doseg takšnega cilja je bilo potrebno daljše bivanje v tujini. Vzporedno z dolžino imigracije pa se je povečevala želja izseljenca: živeti "na svojem", postaviti si lastno hišo in si s tem pridobiti enakopraven položaj v družbi s tistimi, ki so to že imeli.

"Dom je pribežališče pred zunanjim svetom, je prostor, ki naj bi nudil mir in udobje," beremo v poglavju Bivališče v Obči etnologiji Slavka Kremenška (Ljubljana, 1973, str. 172.). In dalje "... bivališče pogosto izpolnjuje težnjo po reprezentaciji, ki ni omejena le na nekatere socialne sloje. Bivališče in njegova oprema naj bi namreč pričala o družbeni pomembnosti in gmotni moči lastnikov, ...". Prvi in drugi citat nam nakazujeta potrebi Slovencev po izgradnji ali nakupu lastnega doma. Prva navedena misel je bila vodilo v obdobju, ko se je izseljenec za vedno ali nezavedno odločil dlje časa ostati v Avstraliji.

"Kupili so si hišo v predmestju. Njihov sen, imeti nekaj svojega, je bil uresničen. Tako so se bili že naveličali taboriščnega življenja, da so šli za vsako ceno ven. Sedaj so srečni.

Začetne tešave so bile velike. Hiša je bila prazna, ko so se vselili z borno prtljago, ki je bila pravzaprav še iz Evrope. Ni bilo ne mize ne postelje, ne stolov. Za silo so si na hitro priskrbeli nekaj vojaških postelj. Hvala Bogu, bile so skoraj na pol zastonj. Kuhinjske potrebščine so bile tako skromne. Vsebovale so le nekaj skodelic, dva lonca, štiri žlice in plinski ogrevalnik. ..." (Misli. Mesečnik za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji. Sydney, 1952. Št. 2, str. 2.)

Imeti hišo je pomenilo med drugim tudi to, da se je družina za stalno (ali za dlje časa) naselila v določenem kraju, tam, kjer je bila zaposlitev. Bivališče pa je bilo tudi vir nadaljnjega dohodka. Slovenci so večinoma svoje prve hiše prodali in si kupili ali

zgradili boljše v lepših predelih mest. Nekateri so prodajo večkrat ponovili (kar je značilno za zidarje), si s tem materialno še bolj opomogli in na takšen način prišli do stalnega bivališča, ki ga imajo danes.

"Prej smo imel' že dve stare hiše, pa smo jih prodal'. To hišo, kjer smo zdaj, sem zgradu sam. Imamo pritličje in še en štuk. Ni preveč velika, je pa dovolj za nas štiri. Mi ne zidamo za otroke, oni bodo tko kmal' na svojem." (Zidar iz Wollongonga).

"Ne tol'ko zaradi potrebe, ampak bolj zaradi veselja smo si postavili na vrtu za hišo čebelnjak in kurnik. V družini nas je šest in pridejo prav tudi med in jajca, če jih imaš pri hiši." (Družina iz Sydneya, doma iz Bele krajine).

"Imava prijatelja Slovenca, ki je zidar. Jaz sem pa mesar. In sva se zmenila: on mi je zidal klet, jaz mu pa vsako leto razkosam meso in naredim salame. Klet nam zelo prav pride. V njej čez leto shranim pršute, salame in vino. Vse to sam naredim. V vročini to najbolj obstane, če dam v klet." (Upokojenec iz Sydneya).

V kolikor se po obliki in načinu gradnje hiš (v večini so to atrijske in enonadstropne) ne more soditi, da v njej prebiva Slovenec, tega ne moremo trditi za vrt, ki ga ima skoraj vsaka hiša in za notranjo stanovanjsko opremo.

"Naš gardn (garden- vrt, op. avt.) za hišo je bolj za hobi. Celo leto imamo solato, korenje, paradajs, bučke, kumare, čebulo, česen, peteršilj. Da imamo malo sence, smo nasadili še trto. Pred hišo so pa rože, ene tudi iz Slovenije. Vrtnice cvetijo skoraj celo leto, pa rožmarin, asparagus, vijolice — to je ves čas vse zeleno." (Delavka iz Sydneya).

"Še pred kratkim sva z ženo pogosto hodila na obiske v domovino. Jaz sem šel skoraj vsako leto. Vsakokrat sem prinesel kakšno malenkost od doma, za spomin. Danes imava z ženo v living rumu

(living room- dnevna soba, op. avt.) en mali muzej: pinjo, roženkranc, staro budilko iz naše domačije, dve veliki lutki v gorenjski narodni noši, slike, fotografije Slovenije, lončene vrče, leseno uro s kukavico . . . To človeka nekako poveže z domovino." (Zakonca iz sydneyškega Petershama).

Razvoj stanovanjske kulture avstralskih Slovencev je potekal vzporedno z njihovim materialnim napredovanjem.

Hiše do katerih so v začetnem obdobju po priselitvi prišli s pomočjo bančnih kreditov, so pomenile le odskočno desko za nakup novega bivališča. Šele po tem, ko so se odločili za stalno naseliti, se je v, za njihov ss najbolj primernih predmestjih Sydneya, Wollongonga in Melbourne (pri tem ne moremo govoriti o strnjenih naseljih Slovencev), spet pojavilo hotenje po izražanju svoje etnične pripadnosti, povezane z domotožjem. Danes to opazimo v notranji stnovanjski opremi v gajenju zelenjave in cvetja, kar je specifično za Slovencea.

C, Noša

Pojem noše obsega obleko, perilo, obutev, pokrivalo, razna dopolnila in nakit. V širšem smislu sodi v nošo tudi pričeska in ličenje. (Marija Makarovič. Noša. ETSEC V. Ljubljana, 1976, str.111)

V raziskovanju način oblačenja avstralskih Slovencev smo bili pozorni na vsakdanjo in praznično moško ter žensko oblačilo

Od konca II. svetovne vojne pa do danes so se vzporedno z modo spreminjali predvsem kroji oblačil, medtem ko je material ostal bolj ali manj enak. Zaradi tropskega podnebja so se moški poleti (od novembra do aprila) oblačili v platnene kratke ali dolge hlače, zgoraj pa so nosili bombažno ali sintetično srajco s kratkimi rokavi, kroja obeh delov garderobe sta bila tako v preteklosti kot v sedanjosti klasična. Obuvali so se v sandale iz naravnega ali umetnega usnja. V Zadnjem času pa čedalje bolj prihajajo v veljavo gumijasti natikači

in lahki platneni čevlji. Zaradi vročine je le redko kdo nosil kratke nogavice.

Med ženskimi poletnimi oblačili je prevladovalo krilo, ki je bilo glede na modni čas različne dolžine in kroja. Dopolnjevalo se je z bluzami in kasneje z bombašnimi mikicami, pri katerih so bili v modi poudarjeni ovratniki. Obleka z globjim izrezom in brez rokavov je bila prav tako pogost del garderobe. Hlače v poletju niso bile v veljavi. V nekaterih primerih je pogostost nošenja hlač pogojevala ženska postava. Šele v zadnjem času, ko so v modi široke in v pasu nabrane hlače, so postale nepogrešljivi del poletne garderobe.

Med materiali za ženska oblačila so in še prevladujejo bombaž, platno, umetna in naravna svila ter sintetika.

Poleti nosijo sandale z nižjo ali višjo peto, modeli pa so sledili modnim zapovedim.

Ženske so si dolgo časa same šivale garderobo. Zaradi boljšega življenjskega standarda in bogate izbire oblek v cenejših trgovinah, to dejavnost počasi opuščajo. Poleg nekaterih izjem se s šiviljstvom ukvarjajo le še poklicne šivilje, izučene v domovini.

Moško in žensko zimsko vsakdanje oblačilo se je od poletnega razlikovalo le po materialu (volni), ki je velikokrat tudi narekoval kroj. Zaradi manjših temperaturnih razlik, kot jih poznamo med poletjem in zimo pri nas, Slovenci v Sydneyu, Wollongongu in Melbournu večinoma niso nosili plaščev. Še danes jih nadomeščajo suknjiči, vetrovke, najpogostejše pa volnene jope in puloverji. V zimskem času je bila tudi obutev močnejša in bolj odporna proti dežju, ki je v Avstraliji značilen za ta letni čas. Poleg nizke obutve, so bolj zaradi mode kot klime, nosili še škornje in "gležnarje".

Oblučila, v katera so se in se še napravljajo Slovenci ob posebnih priložnostih (društvene prireditve, zabave, velikonočni, božični shodi v slovenskih cerkvah, . . .), se od vsakdanjih razlikujejo po kroju, kvaliteti materiala, predvsem pri šenskah pa se dopolnjujejo z naktiom, ličenjem in urejeno pričesko.

Več o tem nam pripovedujeta zakonca iz Sydneya:

"Žiž, se spomnim, sem imela pred petindvajsetimi leti belo svilen oblek'co s kratkimi rokavi in na hrbtu z globjim izrezom. V pasu je bila prerezana, tako da je bilo krilo močno nabrano. Spodaj smo takrat ženske nosile ene posebne nabrane kombinže. Zato je tudi krilo stalo bolj na ven. Takrat je bilo v navadi, da si je ženska na ta boljšo obleko na levo stran zgoraj pripela kakšno papirnato rožo. Jaz sem imela rumeno vrtnico. Sandali in torbica so bili pa v isti farbi kot pas, takšni bež. V navadi je bilo, da smo se ženske za takšno priložnost tudi posebej namazale. S črnim svinčnikom smo si potegnile tenko črto ob trepalnicah, ustnice smo pa z rdečo šminko poudarile. Brez frizure seveda nisi prišel na slavlje. Sfrizirala me je soseda, ki je bila včasih frizerka. Za nakit smo imele pa verižice iz zlata ali pa kakšno broško, če nisi imel rože."

"Popoldne pred božičem mi je žena spreglala ta črno obleko. Rekelc je bil približno tak kot danes, hlače pa so bile zgoraj široke, spodaj pa ozke. Zraven sem imel belo srajco. Metuljčka nisem maral, raje sem imel svilen kravato s temnordečimi in črnimi črtami. Da ni opletala, sem si jo spel z zlato zaponko. Klobuka, pa nismo nosili, je bilo prevroče."

Tudi konec sedemdesetih let so ženska praznična oblačila bila narejena iz "ta boljšega" materiala (svile, satena, . . . v temnejših ali zelo svetlih barvah. Obleka je bila bolj oprijetega kroja, s poudarjenim pasom in razporkom ob strani ali na sredini krila. Ličenje in nakit sta ohranila svoj namen, poplepšati in dopolniti praznični izgled žene.

Moški so se ob posebnih svečanostih še vedno napravljali v klasične temne obleke, bele srajce in kravate.

Med prazničnimi oblačili ne smemo prezreti narodne noše, ki ima za avstralske Slovence poseben pomen v izražanju etnične pripadnosti v multikulturni družbi. V svoja narodna oblačila se oblečejo na vsakoletnih etničnih in folklornih festivalih (naj

omenimo, da je avstralsko prebivalstvo, še zlasti v državi Novi Južni Wales, imelo možnost spoznati slovensko narodno nošo na Kmečki ohceti, ki so jo leta 1975 in 1977 priredili naši izseljenci v Wollongongu).

V narodnih nošah Slovenci radi nastopajo tudi na kulturnih, društvenih in cerkvenih prireditvah.

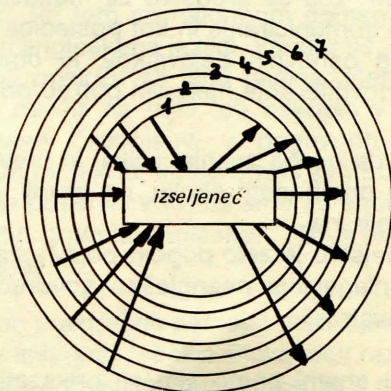
II. Socialna kultura

V poglavju so združeni podatki iz etnološkega pe-
oučevanja: **družinsko—sorodstvenih zvez, formal-
nega in neformalnega povezovanja, medkrajevnih
in interetničnih odnosov, medsebojne pomoči in
sosedstva.**

Za lažjo predstavitev kako so našeta področja po-
vezana med seboj v načinu življenja izseljenca, pri-
čnimo kratek oris socialne kulture z naslednjim:

Če izhajamo iz stališča, da je posameznik— izse-
ljenec v centru imigratske družbe, potem lahko
njegove medsebojne odnose z ostalimi člani tega
istega okolja ponazorimo s koncentričnimi krogi.

- 1 — ožje sorodstvo v družini
- 2 — daljnje sorodstvo
- 3 — sosede
- 4 — Slovenci
- 5 — Jugoslovani
- 6 — pripadniki drugih etničnih skupin
- 7 — Avstralci

V razlago sheme bomo vključili le prvi in drugi krog odnosov.

Družinske člane, ki so skupaj prišli v Avstralijo je na začetku oval občutek, da so v novem okolju tujci. Omejena komunikativnost z okolico zaradi neznanja angleškega jezika je imela močan vpliv na medsebojno povezanost moža-žene, brata-sestre, staršev-otrok. Prilagoditev novemu okolju v začetnem obdobju imigracije je bilo minimalno. Starši so se direktno srečevali s tujo kulturo predvsem na delovnih mestih, vsakodnevnih nakupih in delno prek sredstev javnega obveščanja. Doživljali so razočaranja in diskriminacijo. Zato se je družinsko okolje doma spremenilo v varno zatočišče.

Ko so otroci med šolanjem začeli postopoma postajati Avstralci, se je pričela podirati trdnost družinskega kroga. Vsakodnevno srečevanje dveh kultur, slovenske in avstralske, je pripeljalo do generacijskega in kulturnega prepada v družini, saj otroci niso več sprejemali tradicionalnega načina življenja svojih staršev.

Omejenost komuniciranja se je v tej fazi prenesla iz širšega okolja v družinsko: otroci so začeli pozabljati slovensko govorico, njihovi starši pa še vedno niso dovolj poznali angleškega jezika.

V mešanih zakonih (Slovenec/ka- zakonec iz druge etnične skupine) je prišlo do ravno obratnega procesa.

Pred sklenitvijo etnično mešanega zakona je moral izseljenec osvojiti določen nivo znanja angleškega jezika. To ga je hitreje pripeljalo do razumevanja imigrantske družbe. Zaradi samskega stanu se je bolj vključeval v novo sredino in eden izmed vzrokov za to je bil tudi- poiskati si ženo oziroma moža. Ker stiki med Slovenci v prvem desetletju povojnega obdobja, ko so se takšni zakoni začeli porajati, še niso bili dovolj močni, je bilo danih več možnosti, da si Slovenec/ka poišče zakonskega druga iz tuje etnične skupine.

Zanimivo je, da se je v takšni zakonski zvezi močno čutil vpliv slovenskega načina življenja, npr.:

slovenski izseljenec iz Wollongonga je svojo ženo, po rodu Avstralko, naučil kuhati jedi po receptih iz slovenske kuharice. Žena Slovenca iz Sydneya, ki je prišla v Avstralijo iz Litve, govori danes brezhibno slovenščino.

V drugem krogu povezovanja Slovencev s svojo okolico, so neformalne zveze povzročile nastanek formalnih.

Zlasti v prvih letih življenja v Avstraliji je izseljenec imel mnogo večjo potrebo po druženju s svojo etnično skupino, kot pa jo ima danes. V tem obdobju prilagajanja ni bilo v ospredju toliko ohranjanje slovenstva, kot se to večkrat poudarja, temveč predvsem hotenja po sklepanju prijateljstva s sebi enakimi, kar pa je bilo možno le v okviru svoje etnične skupnosti. Problemi, ki so se pojavili po prihodu (psihični šoki, domotožje, nepoznavanje navad tuje družbe, diskriminacija, želja po izpovedovanju lastnih težav) so bili močno povezani z osamljenostjo. Pogojevalo jo je neznanje angleškega jezika.

V petdesetih letih so se formirala v Melbourne, Sydneyu in po letu 1960 še v Wollongongu prva slovenska društva. Porajala so se tudi v drugih avstralskih mestih, ki jih v raziskavo nismo vključili.

Ker se je priseljevanje Slovencev iz domovine na avstralsko celino skoraj ustavilo, so sklepanja novih prijateljev čedalje manj pogosta. Ravno tako se ni v zadnjem času formiralo nobeno novo društvo.

Klubi in društva imajo danes zelo razvejano dejavnost: kulturno (pevske zbori, dramske sekcije, folklorne skupe knjižnice, literarni krožki, slovenske dopolnilne šole, ansambli, . . .), športno (balinarske, ribiške, košarkarske, lovske sekcije) in humanitarne (organizirane skupine žena, ki med drugim pomagajo ostarelim rojakom, ustanovljeni so skladi za socialno ogrožene itd.). Ob različnih priložnostih prirejajo kulturne prireditve (Cankarjev, Prešernov, Župančičev dan, recitacije in folklorni nastopi, na primer za 8. marec, . . .), praznovanje ver-

skih praznikov in športna tekmovanja. V zadnjem času pa je vse večji poudarek na veselicah s plesi ob slovenski narodno-zabavni glasbi.

Posebno mesto v medsebojnem povezovanju Slovencev ima Cerkev.

Slovenski duhovniki so prišli med rojake v Avstralijo l. 1951. S pričetkom izdajanja najstarejšega slovenskega mesečnika Misli s pretežno versko vsebino, so bili prvi, ki so dali možnost medsebojnega organiziranega povezovanja naših izseljencev. Sprva se je to dogajalo po mašah, kasneje (po izgradnji lastnih cerkva) pa na cerkvenih prireditvah.

Danes se največ Slovencev zbere k božični polnočnici ob žegnanju za veliko noč, na vsakoletnem romanju in na dan vseh svetnikov na slovenskih pokopališčih.

Prav tako je še vedno v navadi, da slovenski par poroči slovenski duhovnik. Slovenski novorojenec je skoraj vedno krščen v slovenski cerkvi.

III. Duhovna kultura

Med kulturnimi sestavinami, ki se po etnološki sistematiki vključujejo v duhovno kulturo posameznika, smo se odločili za predstavitev le ene, to je **jezik**.

"Jezik je posrednik med človekom in njegovim družbenim okoljem, . . ."

Slavko Kremenšek. Jezik. Obča etnologija, Ljubljana, 1973, str. 253 Je sredstvo za medsebojno in vsesplošno komuniciranje in kot posledica tega, je eden izmed osnovnih dejavnikov, ki omogočajo človeku zadovoljevanje njegovih potreb po socializaciji.

V primeru, da oseba znanja jezika, ki prevladuje v določenem družbenem okolju, ne osvoji, postane socialno izolirana.

Ravno to dejstvo je zelo pogost pojav v začetnem obdobju prilagajanja neangleško govorečih izseljencev v Avstraliji.

V naslednji shemi bomo skušali prikazati, katera

področja v načinu življenja izseljenca so bila, zaradi nepoznavanja angleške govorice, najbolj prizadeta takoj po njegovem prihodu v imigrantsko družbo in kakšen proces je to sprožilo.

→ Etnična diskriminacija → Socialna izolacija →

→ Depresije → Močno domotožje

zaradi povezave med stopnjo asimilacije in osvojenim znanjem angleškega jezika, nameravamo shematski prikaz razložiti v zaključku).

Boj za obstanek in normalno življenje ter želja po enakopravnem družbenem položaju Slovencev z ostalimi v avstralski družbi, sta potisnila izseljenca v počasno, toda stalno osvajanje znanja avstralske govorice. Pri tem so nekaterim pomagali brezplačni tečaji angleškega jezika. Vendar se Slovenci niso dovolj posluževali tega načina učenja. "Jezika smo se naučili na delu, ob nakupih v trgovini, s prebiranjem časopisov, v pogovorih s sosedi, predvsem pa takrat, ko so otroci šli v šolo. Razmere so nas potisnile v to, da smo se enostavno morali naučiti govoriti angleško." (Tovarniški delavec iz Sydneya).

Danes, po povprečno petnajst do dvajsetletnem življenju v imigraciji, večina Slovencev razume jezik, slabše je s konverzacijo in najslabše s pisavo. Koli-

ko je zaradi tega olajšana njihova vključitev v avstralsko družbo, bomo razložili kasneje.

Prišlo pa je tudi do zanimivega pojava: izoblikoval se je poseben avstralsko-slovenski jezik, sestavljen iz mešanice angleških in slovenskih narečnih izrazov:

"Vsak četrtek grem s šoping listo v šoping-center na spešl nakup."

"Te stvari so pa rili fani." "Luk, tako sem forgetful!"

"Naša televizija je kalr." "A mi daš lift?"

šl — special — nekaj posebnega; šoping — shopping — nakupovanje; rili — really — zares; luk — look — v tem primeru: vzklik, tudi: pogled; forgetful — forgetful — pozabljiv; kalr — color — barva; lift (v tem primeru: to give a lift — peljati se.) (9)

IV. DOMOTOŽJE IN STIKI Z DOMOVINO

Beseda "domotožje" nam sama po sebi najbolje kaže svoj pomen.

Dom v Sloveniji, ki so se in se ga še bodo Slovenci spominjali z večjo ali manjšo intenzivnostjo do konca svo jega izseljenskega življenja, jim predstavlja mnogo več kot zgolj stavbo ali domačijo. Pomeni jim čustveno, nostalgичno navezanost na vse, kar je v njihovem domačem okolju nastajalo, se ohranjalo in izginjalo. V bistvu je domotožje obujanje spominov na čas, preživet v domovini.

Občutek domotožja je prisoten v slehernem Slovincu (v času po izselitvi mnogo bolj kot danes). Predstavlja tudi nepremostljivo oviro, ki preprečuje popolno integracijo v avstralsko družbeno okolje. Zaradi domotožja živi Slovenec-izseljenec v mislih ves čas z dvema domovinama.

O tem, kako izseljenci doživljajo ta notranji občutek, nam lahko največ povedo njihove izjave:

"Z ženo sva bila že pet let v Avstraliji in sva se z otroki še vedno nameravala vrniti. Imela sva domotožje. Po prvem obisku se je pa še povečalo. Potem prideš k pameti: vidiš, da ti otroci odraščajo in da povratka ni več. Pozabiti se pa ne da . . . Sploh pa ne naše pokrajine." (Tehnik iz Sydneya)

"Večkrat grem domov, večje domotožje imam." (Invalidski upokojenec iz Sydneya).

"Lažje je pozabiti na mater, kot na domovino. Mati umre, mladosti pa ne bom nikoli pozabil." (Skladiščni referent iz Sydneya).

Z domotožjem so v tesni povezavi tudi pogosti ali manj pogosti stiki z domovino. Mednje sodijo predvsem obiski Slovenije in dopisovanje s sorodniki in prijatelji.

BODO AVSTRALSKI SLOVENC POSTALI AVSTRALCI?

(ključna razmišljanja o stopnji prilagoditve Slovencev v Avstraliji)

Splošne ugotovitve, ki jih nameravamo podati, bodo govorile o akomodaciji (začetno prilagajanje), asimilaciji (prilagajanje v fazi, ko izseljenec že pozna imigrantsko družbo) in integraciji (vključitev, spojitev z imigrantsko družbo).

Vsa, zelo na splošno prikazana problematika avstralskih Slovencev ni specifična zgolj za naše izseljence. Zelo podobni, če enaki, so tudi problemi drugih etničnih skupin, ki so emigrirale iz svojega prvotnega geografskega in kulturnega okolja v novo, njim tujo družbo.

Težave, ki se pojavljajo med akomodacijo, asimilacijo in integracijo, so torej splošno veljavni za kateregakoli izseljenca. Različen je le čas, ki ga posameznik potrebuje, da doseže največjo stopnjo vključitve v novo družbeno okolje. To je, poleg ostalega, odvisno tudi od sorodnosti izvirne in imigrantske družbe.

Kot smo večkrat nakazali v besedilu, je bila za izseljenca najtežja akomodacijska doba.

Zelo omejeno komuniciranje, kot posledica neznanja angleškega jezika, ga je potisnilo v konfrontacijo z vsemi družbenimi pojavi. Naenkrat se je znašel takorekoč pred vrsto nerešljivih težav: ljudje, med katerimi se je nahajal, ga niso razumeli, tako kot on ni razumel njihove govorice. Pri nakupu hrane se ni znašel, saj je bil na embalaži napisan angleški izraz. Če si je hotel najeti ali zgraditi stanovanje, je moral zaprositi prevajalca, da mu je razložil pogoje najema ali gradnje. V etnično pisani soseski je ostal osamljen. Opravljati je moral najtežja fizična dela, ker na delovnem mestu kot novi Avstralec ni mogel uveljaviti svojih kvalifikacij. V družabno življenje se ni vključeval, saj so bile "avstralske parties drugačne od naših veselice." (Op. avt.: party — zabava). Le redkokdaj je s težavo prebiral avstralske časopise.

Bil je diskriminiran in zaradi jezika v vseh opisanih področjih bolj ali manj izoliran.

"Ko smo po mesecu dni prispeli z ladjo v Melbourne, bi se najraje vrnili domov. Pa nismo imeli denarja." (Kuhar iz Melbournea).

Dejstvo, da povratka ni dokler ni zasluženega denarja za vozno karto, je izseljence pripeljalo do spoznanja, da je življenje v novi družbi vsaj za nekaj časa neizbežno.

"V Avstraliji nisva nameravala ostati za vedno. Še na misel nama ni prišlo! Rekla sva si, da bova odslužila tisti dve leti, si prišparala nekaj denarja in se vrnila nazaj v Slovenijo. (Zakonca iz Sydneya, ki sta prišla v Avstralijo kot begunca leta 1957).

Po nekaj mesecih, včasih pa tudi manj, ko je minilo obdobje najbolj intenzivnega domotožja, je akomodacijska doba začela vse bolj prehajati v asimilacijsko.

Omenjeni prehod so olajšale med tem časom sklenjena poznanstva in prijateljske zveze in delo, v družinah — otroci, ki so se hitreje vključili v okolje, predvsem pa delno znanje angleškega jezika.

"Pričel sem delati v mehanični delavnici nekega

Angleža. Vsako stvar, ki sem mu jo moral prinesiti, mi je prej pokazal. Počutil sem se ponižanega. Zato sem se iz slovarja začel na pamet učiti angleške besede. Iz dneva v dan mi je bilo lažje. Tudi fantje v delavnici so mi začeli bolj razlagati stvari, ki jih nisem razumel. Postali smo prijatelji. To mi je veliko pomenilo." (Avtomehanik iz Melbourne).

Stopnja asimilacije se je vzporedno s časom bivanja v Avstraliji stalno večala. Po tem, ko si je izseljenec zgradil hišo in si uredil družinsko življenje, so bili dani prvi pogoji za stalno naselitev v Avstraliji.

"V začetku smo z družino živeli v najemniški sobi. Oba z možem sva delala, otroci so hodili v angleške šole. Vsak teden sva od plače dala nekaj na stran. No, potem smo iz prihrankov kupili poceni zemljo in najeli kredit za aro. V pol leta smo se vselili. Še danes smo tukaj." (bolničarka iz Wollongonga)

Po materialni osamosvojitvi so se stiki med Slovenci povečali. Kupili so si avtomobile in se pričeli bolj intenzivno med seboj obiskovati. Zahajati so začeli tudi v slovenska društva. Postajali so samozavestnejši (saj so na splošno že dobro poznali delovanje avstralske družbe) in zaradi znanja jezika manj diskriminirani.

V dobi končne asimilacije opazamo povečano izražanje slovenskega porekla.

Identiteta vključuje karakteristično obnašanje, specifično za določeno etnično skupino, ki te karakteristike (prinešene iz domovine) hoče obdržati tudi v novi družbi. (10) Kažejo se v težnji po ohranitvi svojega jezika in kulturne tradicije (v prehrni, družinsko-sorodstvenih zvezah, vzgoji, moralnih normah, šegah in navadah, noši, notranji stanovanjski opreми, načinu urejanja vrtov, preživljanju prostega časa itd.).

V današnji multikulturni avstralski družbi je, žal, izražanje pripadnosti lastnemu narodu še vedno možno le v okviru svoje etnične skupine. To pa je povzročilo nastajanje getov, kar je značilno tudi za av-

stralske Slovence. S tem se je ustavil proces nadaljnjega vključevanja izseljencev, iz česar lahko sklepamo, da do integracije naše prve generacije v Avstralijo verjetno nikoli ne bo prišlo.

Za konec naj še omenimo, da se je zelo majhen odstotek naših izseljencev vrnil za stalno v domovino (11). Poglavitna vzroka temu sta navezanost staršev na svoje otroke, ki so danes bolj ali manj Avstralci in mnogo slabši slovenski ekonomski standard v primerjavi z avstralskim.

OPOMBE:

1. Enoten angleški izraz, ki ga danes uporabljajo Avstralci za splošno označevanje avstralskih staroselcev. (Glej tudi: The Budget Macquarie Dictionary. Sydney, 1982, Str. 11.)
2. Elkin A.B., The Australian Aborigines, Sydney, 1938, 1974. Str. 1-13.
3. 1788-1975 Australia and Immigration. Information Immigration Branch of the Australian Information Service. Canberra, 1975. Str. 1.
4. O kulturnem pluralizmu in multikulturni avstralski družbi glej:
 - Australia as a Multicultural Society. The Australian Ethnic Affairs Council. Canberra, 1977. Part A,
 - Ethnic Rights, Power And Participation on toward a Multi-Cultural Australia. Izd. Storer. Des. Sydney, 1973.
 - Mosaic or Melting Pot. Izd. de Lacey, P.R., Poole, M.E. Sydney, 1979.
 - Bowen, Margarita. Australia 2000: The Ethnic Impact. Armidale, 1977.
 - The Migrant Experience. Australian Institut for Multiculture and Ethnic Affairs. Sydney, 1984.
5. Australia in Brief. Australian Information Service. Canberra, 1984. Str. 3.
6. Gosar Anton, Obseg, veročnost in karakteristika slovenskega izseljevanja v tujino: Iseljništvo naroda i narodnosti Jugoslavije. Zagreb, 1978. str. 145.
7. Glej: Gosar Anton, n.d. str. 146-147.
9. Vsi prevodi angleških izrazov so iz: The Budget Macquarie Dictionary, Sydney, 1982.
10. Čebulj Breda, Slovenski povratniki iz Avstralije (Seminarska naloga), Ljubljana, Beograd, 1980/81.

LITERATURA:

- Australia as a Multicultural Society. The Australian Ethnic Affairs Council. Canberra 1977
- Australia in Brief. Australian Information Service. Canberra 1984
- Australian Immigration. Department of Immigration and Ethnic Affairs, Consolidated Statistics. Canberra 1980, št.11
- 1788-1978 Australia and Immigration Branch of the Australian Information Service, Canberra 1975
- 1788-1978 Australia and Immigration. Department for Immigration and Ethnic Affairs. Canberra 1978
- A Decade of Migrant Settlement. Australian Population and Immigration Council. Canberra 1976
- Australian Politics. Izd. Mayer, H., Nelson, H. Melbourne 1976
- Australian Society. Izid. Davies, A.F., Encel, S., Berry, M.J. Melbourne 1977
- Borrie, W.D. The People of Australia. Sydney 1958
- Bottomley, Gillian. After the Odyssey. St. Lucia-Queensland 1979
- Bowen, Margarita. Australia 2000: The Ethnic Impact. Armidale 1977
- Čebulj Breda. Slovenski povratniki iz Avstralije. (Seminarska naloga). Ljubljana, Beograd 1980/81
- Etnološka topografija slovenskega etničnega ozemlja. Ljubljana 1976
- Elkin, A.P. The Australian Aborigines. Sydney 1973, 1974
- Ethnic Rights, Power and Participation toward a Multi-Cultural Australia. Izd. Storer, Des. Sydney 1973
- Holt, E., Calwell, A.A., Borrie, W.D., Craig, J., Karnel, P.H., Stevens, B. Australia and Migrant. Sydney 1953
- Hunt, F.J. Socialisation in Australia. Sydney 1972
- Iseljenišтво naroda i narodnosti Jugoslavije i njegove uza-jemne veze s domovinom. Zbornik. Zagreb 1978
- Jupp, James. Arrivals and Departures. Melbourne 1966
- de Lacey, Phillip, Poole, Milicent. Mosaic or Meltig Pot. Sydney 1979
- Kremenšek, Slavko. Obča etnologija. Ljubljana, 1973
- Lowenstein, Wendy, Loh, Morag. The Immigrants. Melbourne 1977
- Martin Jean. The Immigrant Preaence. Canberra 1978
- Marković, Luka. Pod australskim nebom. Zagreb 1973
- Price, Charles. Sputhern Europeans in Australia. London-New York 1963
- Stoller, Alan. New Faces. Melbourne 1966
- The Migrant Experience. Australian Institut for Multiculture and Ethnic Affairs. Sydney 1984
- Zubrzycki, Jerzy, Gilson, Miriam. The Foreign-Language Press in Australia 1848-1964. Canberra 1967

1. *Odhod Markičev za Avstralijo*
2. *Ogromni lager za emigrante.*
- 3; *Slovenci, F.V., na ladji Fairsea v Neaplju*
4. *Australija/Melbourne*
Čakamo na odhod za Bonegilo
5. *Slovenci v Coomi*
6. *Obisk družine Šopi*
7. *Hiša Šajnovih v Bauhsfournu l. 64*
8. *Marayong — Poljska cerkev*
Piknik slov. društva
9. *Palmove vejice na cvetno nedeljo*

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ LJUBLJANA

K E.01 A.11.02
SEM
1985

020010095

COBISS •

